

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

**НАУКОВИЙ ВІСНИК
УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ**

Серія

ПЕДАГОГІКА

СОЦІАЛЬНА РОБОТА

Випуск 37

Ужгород – 2015

УДК 371; 378; 364
ББК 88.8

Науковий вісник Ужгородського національного університету:
Серія «Педагогіка. Соціальна робота». – № 37

Редакційна колегія

- Головний редактор: **Козубовська І.В.** доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціології і соціальної роботи ДВНЗ «УжНУ»
- Заступник головного редактора: **Бартош О.П.** кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціології і соціальної роботи ДВНЗ «УжНУ»
- Відповідальний секретар: **Опачко М.В.** кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки ДВНЗ «УжНУ»
- Члени редколегії:
- Козловська І.М.** доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки ДВНЗ «УжНУ»
 - Староста В.І.** доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки ДВНЗ «УжНУ»
 - Шандор Ф.Ф.** доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри туризму ДВНЗ «УжНУ»
 - Гвоздяк О.М.** кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри німецької філології ДВНЗ «УжНУ»
 - Росул В.В.** кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки ДВНЗ «УжНУ»
 - Букач М.М.** доктор педагогічних наук, професор, Миколаївський національний університет ім.В.О.Сухомлинського
 - Поліщук В.А.** доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної роботи Тернопільського національного педагогічного університету ім.В.Гнатюка
 - Поліщук Ю.Й.** доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки Тернопільського національного педагогічного університету ім.В.Гнатюка
 - Товканець Г.В.** доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки й методики дошкільної та початкової освіти Мукачівського державного університету
 - Кіш Янош,** доктор психології, професор, Дебреценський університет, Угорщина
 - Норман Джудіт,** доктор соціальної роботи, професор, Університет Брігам Янг, США

**Рекомендовано до друку Вченою Радою
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,
протокол №3 від 24 березня 2015 року**

Журнал включено до переліку наукових фахових видань з педагогічних дисциплін, затвердженого постановою Президії ВАК України № 1-05/4 від 26 травня 2010 року.

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
STATE HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENT
«UZHHOROD NATIONAL UNIVERSITY»

**SCIENTIFIC HERALD OF
UZHHOROD NATIONAL
UNIVERSITY:**

Series:

Pedagogy

Social Work

Issue 37

Uzhhorod – 2015

УДК 371; 378; 364
ББК 88.8

**Scientific Herald of Uzhhorod National University:
Series: «Pedagogy. Social Work». – № 37**

Editorial Board

- Editor-in-Chief: **Kozubovska Iryna.** *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of Sociology and Social Work Department of Uzhhorod National University*
- Editor of the issue: **Bartosh Olena.** *Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of Sociology and Social Work Department of Uzhhorod National University*
- Editorial Notes: **Opachko Magdalyna.** *Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of Pedagogy Department of Uzhhorod National University*
- Members of Editorial Board:
- Kozlovska Iryna.** *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of Pedagogy Department, Uzhhorod National University*
- Starosta Volodymyr.** *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of Pedagogy Department, Uzhhorod National University*
- Shandor Fedir.** *Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Head of Tourism Department, Uzhhorod National University*
- Gvozdyak Olga.** *Candidate of Pedagogical Sciences, Professor, Head of German Philology Department, Uzhhorod National University*
- Rosul Vasyl.** *Candidate of Pedagogical Sciences, Professor, Head of Pedagogy Department, Uzhhorod National University*
- Bukach Mykola.** *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Mykolaiv National University named after V. Sukhomlynsky*
- Polischuk Vira.** *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of Social Work Department, V. Gnatiuk Ternopil National Pedagogical University*
- Polischuk Yuriy.** *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of Social Pedagogy Department, V. Gnatiuk Ternopil National Pedagogical University*
- Tovkanets Ganna.** *Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of Department of Pedagogy and Methodology of Pre-school and Primary Education of Mukachevo State University*
- Kiss Janos.** *Doctor of Psychology, Professor, University of Debrecen, Hungary*
- Norman Judith.** *Doctor of Social Work, Professor, Brigham Young University, the USA*

**Recommended to publication by the Scientific Council
of Uzhhorod National University
record №3 from March 24, 2015**

The Journal is included in the list of scientific editions on Pedagogy,
approved by the Higher Attestation Board of Ukraine
(decision of the Presidium №1-05/4 from May 26, 2010)

ЗМІСТ

Бабенко Андрій. СУТНІСТЬ І ЗМІСТ ПОНЯТЬ "ІНТЕГРАЦІЯ" ТА "ІНТЕГРАЦІЙНЕ ЗАНЯТТЯ".....	9
Багрій Марія. ТЕОРЕТИЧНА КОНЦЕПЦІЯ СТИЛЮ В ДОРОБКУ ІГОРЯ КОСТЕЦЬКОГО.....	12
Байбакова Ольга. ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ МІЖКУЛЬТУРНОГО СПІЛКУВАННЯ.....	14
Бондар Тамара. ЕТАПИ РОЗВИТКУ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В США.....	16
Варга Наталія. МОТИВАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ САМОЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ.....	20
Війчук Тарас, Дільний Володимир. ІСТОРИКО-ГЕНЕТИЧНИЙ МЕТОД У НАВЧАННІ МАТЕМАТИКИ.....	23
Гаркович Олексій. ПЕДАГОГІЧНЕ ПРОЕКТУВАННЯ ОСВІТЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ ХІМІЇ.....	26
Герлянд Тетяна. ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ПОБУДОВИ ІНТЕГРОВАНИХ ПРОФЕСІЙНО СПРЯМОВАНИХ КУРСІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ В АГРАРНИХ ПТНЗ.....	28
Гордієнко Ірина. АКТИВІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА ОСНОВІ МЕТОДУ АНАЛОГІЇ У НАВЧАННІ МАТЕМАТИКИ ТА ФІЗИКИ.....	31
Горішна Надія. КОНСУЛЬТУВАННЯ ЯК МЕТОД СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ.....	34
Горпініч Тетяна. МОВНЕ ПОРТФОЛІО ЯК ЗАСІБ САМОКОНТРОЛЮ ПРИ НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	37
Депчинська Іветта. РОЗВИТОК ШКІЛЬНОЇ ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ НА ЗАКАРПАТТІ В ПЕРІОД 1919-1939 р.р.	40
Дябел Лариса. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ.....	43
Єгорова Вероніка. ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ПСИХОДРАМИ ТА СОЦІОДРАМИ ЯК РІЗНОВИДІВ СУЧАСНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТІ (НА ПРИКЛАДІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ).....	46
Жиленко Руслан. РІВЕНЬ ЗАДОВОЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ» ЯКІСТЮ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ.....	48
Жовніренко Яна, Висоцька Олена. ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	55
Зварич Ольга. КЕРІВНІ ПРИНЦИПИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИМИ ОСОБАМИ В УКРАЇНІ.....	57
Зубрицький Ігор. ПРОБЛЕМА СТАТЕВОГО ВИХОВАННЯ НА СТОРІНКАХ ПЕДАГОГІЧНОГО ЧАСОПІСУ «УКРАЇНСЬКА ШКОЛА» (1925-1939 рр.).....	60
Кабак Віталій. ОБҐРУНТУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ТЕХНІЧНИХ ВНЗ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	63
Кабусь Наталія. ВИСВІТЛЕННЯ ЕВОЛЮЦІЇ ПОГЛЯДІВ НА СТАЛИЙ СУСПІЛЬНИЙ РОЗВИТОК В ІСТОРІЇ СВІТОВОЇ НАУКОВОЇ ДУМКИ.....	67
Калаур Світлана, Топоренко Олександр. СУЧАСНІ ІНТЕРАКТИВНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ.....	70
Кожокар Марина. ФОРМИ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДОГО ПОКОЛІННЯ БУКОВИНИ (ІІ ПОЛОВИНА ХІХ СТ.) У ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСЬКОГО ТОВАРИСТВА «СОЮЗ».....	74
Козубовська Ірина, Стойка Олеся. ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В США.....	77
Корінна Ганна. ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО СТАТЕВО-РОЛЬОВОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ДОШКІЛЬНИКІВ.....	80
Котєнєва Ірина. ЕСТЕТИЧНЕ В ПРИРОДІ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИКО-ЕКОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ.....	83
Котєнєва Юлія. ПРО СКЛАДОВІ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ.....	86
Кравчина Тетяна. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ РОЗУМІННЮ ІНШОМОВНОГО ТЕКСТУ СТУДЕНТІВ ВНЗ.....	90
Лаптева Марія. ДИСТАНЦІЙНІ НАВЧАЛЬНІ СИСТЕМИ В ПРАКТИЦІ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ.....	93
Левицька Людмила. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУПРОВОДУ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В ІНТЕГРОВАНОМУ ОСВІТЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	96
Літовка Олена. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПОЗИЦІЇ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ ЧЕРЕЗ КАТЕГОРІЮ ОСОБИСТОСТІ.....	99
Луларенко Світлана. ВТРАТА СПЕЦИФІКИ ДИТИНСТВА: СУТЬ ТА ПРИЧИНИ.....	101
Марфинець Надія. АНАЛІЗ ДЕФІНІЦІЙ "ЕНВАЙРОНМЕНТАЛІЗМ", "ЕНВАЙРОНМЕНТАЛЬНА ПЕДАГОГІКА".....	105
Маслій Олег. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОМУ СКЛАДУ З ПИТАНЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ДО АДАПТАЦІЇ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ СЛУЖБИ У ВІЙСЬКАХ.....	108
Махиня Наталія. ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ У РЕТРОСПЕКТИВІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ПИТАННЯ.....	111
Мешко Галина, Мешко Олександр. ФОРМУВАННЯ ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНОЇ ПОЗИЦІЇ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ ЯК ОСНОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ВАЛЕОЛОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ.....	113
Мишеніна Тетяна. МЕТОДИ ПІЗНАННЯ У ЗМІСТІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ.....	

ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ	116
Олендр Тетяна. МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАНЯТТЯ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ ДЛЯ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....	119
Опачко Магдалина, Міс Йосип. ПЕДАГОГІЧНЕ СТИМУЛЮВАННЯ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФІЗИКИ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ	122
Павлишин Галина, Прокоп Ірина. СПЕЦИФІКА НАВЧАННЯ ІНШОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО МОВЛЕННЯ У ПАРАДИГМІ ІНФОТЕХНОЛОГІЙ	126
Поліщук Юрій. ЗАЛУЧЕННЯ МОЛОДІЖНИХ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ ДО РОБОТИ З ПРОФІЛАКТИКИ НАРКОМАНІЇ СЕРЕД ШКОЛЯРІВ	129
Помирча Світлана, Дзюба Марина. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЛЕКСИКОГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ	133
Попович Ірина. ФОРМИ І МЕТОДИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В УНІВЕРСИТЕТАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ	135
Постова Світлана. РОЗВИТОК ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА ЗАНЯТТЯХ ГУРТКА З ІНФОРМАТИКИ.....	137
Потапчук Ольга. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	141
Пришляк Оксана. УПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕС НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ.....	144
Рабійчук Сергій. СИСТЕМА ЦІННОСТЕЙ І ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ ЯК ВИСОКОМОРАЛЬНИЙ СУСПІЛЬНИЙ ВЗІРЕЦЬ У ПРОТИДІЇ СОЦІАЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ	146
Резничук Ганна, Василенко Олена. ПІДГОТОВКА СУЧАСНОЇ МОЛОДІ ДО СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ.....	150
Роман Сергій. РЕАЛІЗАЦІЯ ВЧИТЕЛЕМ ХІМІЇ ПРИНЦИПУ ІСТОРИЗМУ ПРИ ФОРМУВАННІ ЕКОЛОГО-ГУМАНІСТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У ШКОЛЯРІВ	152
Ростока Марина. КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ СФОРМОВАНOSTІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОБЛІКОВЦІВ З РЕЄСТРАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКИХ ДАНИХ	155
Рум'янцева Катерина, Вільчинська Олена, Добровольська Наталія. ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ТВОРЧИХ ФАХОВИХ ЗАВДАНЬ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН ЦИКЛУ "МАТЕМАТИКА ДЛЯ ЕКОНОМІСТІВ"	158
Сідун Мар'яна. ВИКОРИСТАННЯ ГРИ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	161
Сливка Лариса. МУЗИКОТЕРАПІЯ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ: ІСТОРИЧНЕ І ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДГРУНТЯ.....	164
Смук Оксана, Козубовський Максим. ВПЛИВ ЦІННІСНО-НОРМАТИВНОЇ ДЕЗІНТЕГРАЦІЇ НА ПРОЯВИ ДЕВІАЦІЙ	166
Сойма Наталія. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ РОБОТИ З ДЕЗАДАПТОВАНИМИ ДІТЬМИ	169
Соломко Надія, Лосик Вікторія, Тимошенко Володимир. ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНО-СПРЯМОВАНОЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ	171
Стрижак Світлана. НАУКОВО-МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ХІМІЇ У ВИЩИХ ПЕДАГОГІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	174
Тернопільська Валентина, Андрущенко Іван, Якимець Дмитро. ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ТЕХНІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ РАДІОЕЛЕКТРОННОГО ПРОФІЛЮ	176
Титунь Оксана. ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЯЛЬНІСНО-РЕФЛЕКСИВНОЇ СКЛАДОВОЇ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ШКОЛІ	180
Федорук Микола. ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ПАРТНЕРСЬКОЇ СПІВПРАЦІ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ І РОДИН.....	184
Фізеші Октавія. ДО ПИТАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ ШКІЛ В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ НА РІДНОМОВНЕ НАВЧАННЯ (ЧЕХОСЛОВАЦЬКИЙ ПЕРІОД, 1919-1939).....	186
Царик Ольга. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ УЧНІВ У ШКОЛАХ ГАЛИЧИНИ МІЖВОЄННОГО ПЕРІОДУ ХХ ст.	189
Цибанюк Олександра. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ШКІЛЬНОГО (СТУДЕНТСЬКОГО) ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА МАСОВОГО СПОРТУ СУЧАСНОЇ РУМУНІЇ	193
Чайковська Ганна. ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВИШІВ У КРАЇНАХ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ	195
Чумак Лариса. КОМПЕТЕНЦІЯ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ХУДОЖНІХ ТВОРІВ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛЯ-ФІЛОЛОГА.....	199
Шпеник Сільвія. СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ ДІТЕЙ ГРУПИ «РИЗИКУ» В США.....	202
Шумська Ольга. ОСОБЛИВОСТІ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ПРИРОДНИЧОГО ЦИКЛУ У СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ УКРАЇНИ	205
Чорна Ольга. РОЗВИТОК СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ НІМЕЧЧИНИ	209

CONTENT

Babenko Andriy. ESSENCE AND CONTENT OF TABLE OF CONTENTS OF CONCEPTS "INTEGRATION" AND "INTEGRATION LESSON"	9
Bagriy Maria. THEORETICAL CONCEPT OF STYLE IN THE WORKS OF IGOR KOSTETSKII	12
Baybakova Olga. PSYCHOLOGICAL FOUNDATIONS OF INTERCULTURAL COMMUNICATION.....	14
Bondar Tamara. PHASES OF DEVELOPMENT OF INCLUSIVE EDUCATION IN THE USA.....	16
Varha Natalya. MOTIVATIONAL MECHANISM OF DEVELOPMENT OF POPULATION SELF-EMPLOYMENT.....	20
Vyichuk Taras, Dilnyi Volodymyr. THE HISTORICAL-GENETIC METHOD OF STUDYING MATHEMATICS	23
Garkovych Olikssii. PEDAGOGICAL DESIGNING OF EDUCATIONAL ENVIRONMENT FOR THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE CHEMISTRY TEACHERS	26
Gerlyand Tetyana. THE MAIN APPROACHES TO THE CONSTRUCTION OF INTEGRATED VOCATIONAL COURSES OF GENERAL EDUCATION IN AGRICULTURAL VOCATIONAL INSTITUTIONS	28
Hordiienko Iryna. ACTIVATION OF EDUCATIONAL-COGNITIVE ACTIVITY OF PUPILS ON THE BASIS OF METHOD OF ANALOGY IN STUDIES OF MATHEMATICS AND PHYSICS	31
Horishna Nadia. COUNSELING AS A METHOD OF SOCIAL WORK IN COMBATING HUMAN TRAFFICKING.....	34
Horpinich Tetiana. LANGUAGE PORTFOLIO AS A MEANS OF SELF-CONTROL IN THE PROCESS OF FOREIGN LANGUAGE TEACHING.....	37
Depchynska Ivetta. THE DEVELOPMENT OF HUMANITARIAN EDUCATION IN TRANSCARPATIA IN 1919-1939.....	40
Dyabel Larysa. FEATURES OF YOUTH SOCIALIZATION IN TERMS OF SOCIAL-PEDAGOGICAL WORK IN PUBLIC ORGANIZATIONS	43
Yegorova Veronika. APPLICATION OF PSYHODRAMA AND SOCIODRAMA ELEMENTS AS KINDS OF MODERN PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN EDUCATION (ON THE EXAMPLE OF QUALIFICATION IMPROVEMNT OF SCIENTIFIC-EDUCATIONAL WORKERS)	46
Zhylenko Ruslan. LEVEL OF STATE HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION "UZHHOROD NATIONAL UNIVERSITY" STUDENTS SATISFACTION WITH THE QUALITY OF EDUCATIONAL SERVICES.....	48
Zhovnireenko Yana, VisotskaOlena. SOME ASPECTS OF FUTURE PRE SCHOOL TEACHERS' TRAINING FOR ENGLISH TEACHING OF PRE SCHOOL CHILDREN.....	55
Zvarych Olga. GUIDELINES ON SOCIAL WORK WITH THE INTERNALLY DISPLACED PERSONS IN UKRAINE.....	57
Zubrytskyi Ihor. THE PROBLEMS OF SEX EDUCATION ON THE PAGES OF THE PEDAGOGICAL MAGAZINE «UKRAINIAN SCHOOL» (1925-1943)	60
Kabak Vitalij. BACKGROUND OF ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS OF PROSPECTIVE ENGINEERS-TEACHERS TRAINING OF TECHNICAL UNIVERSITIES TO THE PROFESSIONAL ACTIVITY.....	63
Kabus Natalia. COVERAGE OF THE EVOLUTION OF VIEWS ON SOCIETY SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE HISTORY OF THE WORLD SCIENTIFIC THOUGHT	67
Kalaur Svitlana, Toporenko Oleksandr. MODERN INTERACTIVE APPROACHES TO THE FORMATION OF SOCIAL RESPONSIBILITY OF FUTURE SOCIAL PEDAGOGUES IN LEARNING PROCESS	70
Kozhokar Maryna. FORMS OF PATRIOTIC EDUCATION OF YOUNG GENERATION OF BUKOVINA (second half of the nineteenth century) IN THE ACTIVITY OF THE UKRAINIAN STUDENT SOCIETY «SOUZ»	74
Kozubovska Iryna, Stoyka Olesya. FINANCIAL SUPPORT OF THE STUDENT YOUTH IN THE USA.....	77
Korinna Ganna. PECULIARITIES OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SOCIAL TEACHERS TO THE GENDER-ROLE SOCIALIZATION OF PRESCHOOLERS.....	80
Koteneva Iryna. AESTHETIC IN NATURE AS THE MEAN OF FORMATION OF AESTHETICS-ECOLOGICAL CULTURE OF A PERSON.....	83
Kotyenyeva Yulia. COMPONENTS OF PEDAGOGICAL COLLEGE STUDENTS PROFESSIONAL CAREER	86
Kravchyna Tetyana. METHOD OF TEACHING FOREIGN LANGUAGE TEXTS' UNDERSTANDING TO STUDENTS OF HIGHER INSTITUTIONS	90
Laptyeva Marya. DISTANCE LEARNING SYSTEMS IN THE PRACTICE OF FOREIGN STUDENTS TRAINING	93
Levytska Lyudmyla. RECOMMENDATIONS CONNECTED WITH PSYCHO-PEDAGOGICAL PROVIDING OF ACCOMPANIMENT OF STUDYING OF STUDENTS WITH SPECIAL NEEDS IN INTEGRATED EDUCATIONAL ENVIRONMENT	96
Litovka Olena. TO THE ISSUE OF PROFESSIONAL POSITION OF A FUTURE TEACHER THROUGH THE PRISM OF A CATEGORY OF PERSON.....	99
Luparenko Svitlana. THE LOSS OF CHILDHOOD SPECIFICITY: THE ESSENCE AND THE REASONS FOR THE LOSS	101
Marfynets Nadiya. ANALYSIS OF DEFINITIONS OF "ENVIRONMENTALISM", "ENVIRONMENTAL PEDAGOGY"	105
Masliy Oleg. GUIDELINES FOR THE RESEARCH AND TEACHING STAFF ON ISSUES OF TRAINING THE FUTURE OFFICERS TO ADAPT THE INITIAL SERVICE IN THE ARMY	108
Makhynya Nataliya. ADULT EDUCATION IN RETROSPECTIVE: EUROPEAN HISTORICAL ASPECT OF THE QUESTION.....	111
Meshko Galyna, Meshko Oleksandr. DEVELOPING PSYCHOTHERAPEUTIC POSITION OF FUTURE TEACHER AS A BASIS OF REALIZING OF VALEOLOGICAL TECHNOLOGIES OF PEDAGOGICAL INTERACTION	113
Mishenina Tetyana. METHODS OF COGNITION IN THE CONTEXT OF TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF PHILOLOGICAL SPECIALTIES.....	116

Olendr Tetiana. METHODOLOGICAL SPECIFICS OF FOREIGN LANGUAGE FOR SPECIFIC PURPOSES WORKSHOP FOR THE STUDENTS OF NON-LINGUISTIC SPECIALITIES.....	119
Opachko Magdalyna, Mis Yosyp. PEDAGOGICAL STIMULATION OF STUDENTS IN LEARNING PHYSICS IN HIGH SCHOOL.....	122
Pavlyshyn Halyna, Prokop Iryna. SPECIFICITY OF PROFESSIONAL FOREIGN LANGUAGE SPEECH TRAINING IN INFORMATION TECHNOLOGIES PARADIGM.....	126
Polishchuk Yuriy. INVOLVEMENT OF YOUTH PUBLIC ORGANIZATIONS TO THE DRUG ABUSE PREVENTION AMONG PUPILS.....	129
Pomyrcha Svitlana, Dziuba Maryna. INFORMATION TECHNOLOGY AS MEANS OF FORMATION OF STUDENTS' LEXICOGRAPHICAL COMPETENCE.....	133
Popovych Iryna. FORMS AND METHODS OF EDUCATIONAL PROCESS IN UNIVERSITIES OF GREAT BRITAIN.....	135
Postova Svitlana. DEVELOPMENT OF CREATIVE THINKING OF SENIOR PUPILS ON COMPUTER SCIENCES LESSONS.....	137
Potapchuk Olga. ORGANIZATIONAL-PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMATION OF FUTURE ENGINEER-TEACHERS TO THE PROFESSION ACTIVITY ON USING INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES.....	141
Pryshlyak Oksana. INTRODUCTION OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE PROCESS OF FOREIGN LANGUAGES TEACHING TO FUTURE TEACHERS.....	144
Rabiychuk Sergiy. THE SYSTEM OF VALUES AND VALUE ORIENTATIONS AS A MORAL PUBLIC EXAMPLE IN OVERCOMING SOCIAL CONFLICTS.....	146
Reznychuk Ganna, Vasylenko Olena. PREPARING THE MODERN YOUTH TO THE FAMILY LIFE.....	150
Roman Sergiy. REALIZATION BY THE CHEMISTRY TEACHER OF THE HISTORICISM PRINCIPLE WHILE FORMING ECOLOGICAL AND HUMANISTIC VALUES AT SCHOOL STUDENTS.....	152
Rostoka Maryna. CRITERIA, INDICATORS AND LEVELS OF PROFESSIONAL COMPETENCE FORMATION OF ACCOUNTANTS WITH REGISTRATION OF ACCOUNTING DATA.....	155
Rumyantseva Kateryna, Vilchynska Olena, Dobrovolska Nataliia. PEDAGOGICAL ASPECTS OF CREATIVE SUBJECTS SPECIFIC TASKS WHILE TEACHING "MATHS FOR ECONOMISTS".....	158
Sidun Maryana. USING GAME WHILE TEACHING A FOREIGN LANGUAGE TO PRIMARY SCHOOL PUPILS.....	161
Slyvka Larysa. MUSIC THERAPY IN EDUCATIONAL PROCESS: HISTORICAL AND THEORETICAL BASIS.....	164
Smuk Oksana, Kozubovskyy Maxym. INFLUENCE OF VALUES AND NORMATIVE DISINTEGRATION ON DEVIATIONS MANIFESTATIONS.....	166
Soyma Natalia. FOREIGN EXPERIENCE OF REHABILITATION OF MALADJUSTED CHILDREN.....	169
Solomko Nadiya, Losyk Viktoriya, Tymoshenko Volodymyr. THE FORMATION OF HUMANISTIC-DIRECTED PHYSICAL CULTURE IN STUDENTS OF ECONOMIC SPECIALITIES.....	171
Stryzhak Svitlana. SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL TRAINING OF CHEMISTRY TEACHERS AT HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS.....	174
Ternopilka Valentyna, Andruschenko Ivan, Yakimets Dmytro. TECHNOLOGY OF STUDIES AS THE WAY OF FORMING TECHNICAL COMPETENCE OF FUTURE OFFICERS OF RADIO ELECTRONIC PROFILE.....	176
Tytun Oksana. RESEARCHING THE TEACHING-REFLEXIVE COMPONENT OF STUDENTS' READINESS TO EDUCATIONAL WORK AT SCHOOL.....	180
Fedoruts Mykola. FORMATION OF SOCIAL COMPETENCE OF SCHOOLCHILDREN IN THE PROCESS OF PARTNERSHIP COOPERATION BETWEEN SCHOOLS AND PUPILS FAMILIES.....	184
Fizeshi Oktaviia. TO THE ISSUE OF PEDAGOGICAL QUALIFICATION OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS IN CONDITIONS OF PASSING TO MOTHER TONGUE STUDIES (CZECH-SLOVAKIAN PERIOD, 1919-1939).....	186
Tsaryk Olga. METHODOLOGICAL ASPECTS OF FORMATION OF SPEECH CULTURE OF GALICIA SCHOOLS PUPILS OF THE INTERWAR PERIOD OF THE TWENTIETH CENTURY.....	189
Tsybanyuk Olexandra. REGULATORY SUPPORT OF SCHOOL (STUDENT) PHYSICAL EDUCATION AND MASS SPORT OF MODERN ROMANIA.....	193
Chaikovska Anna. STUDENTS' ECOLOGY EDUCATION IN HIGHER PEDAGOGICAL INSTITUTIONS OF WESTERN EUROPE.....	195
Chumak Larisa. COMPETENCE OF INTERPRETATION OF ARTISTIC WORKS AS COMPONENT OF PROFESSIONAL SKILL OF A TEACHER – PHILOLOGIST.....	199
Shpenyk Silviya. SOCIAL-LEGAL DEFENCE OF CHILDREN AT «RISK» IN THE USA.....	202
Shumska Olha. THE PECULIARITIES OF FOREIGN LANGUAGE TRAINING OF NATURAL SCIENCES SPECIALISTS AT HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS OF UKRAINE.....	205
Chorna Olga. THE DEVELOPMENT OF QUALITY MONITORING SYSTEM OF THE HIGHER EDUCATION IN UKRAINE: THE RELEVANCE OF USE OF GERMAN EXPERIENCE.....	209

7. Little D. The European Language Portfolio: a guide for teachers and teacher trainers. Council of Europe / D.Little, R.Perclova. – Strasbourg, 2003. – 109 p. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.coe.int/t/dg4/education/elp/elpreg/Source/Publications/ELPguide_teachertrainers_EN.pdf. – Загол. з екрану. – Мова укр.
8. Goullier F. Council of Europe Tools for Language Teaching: Common European Framework and Portfolios / F.Goullier. – Paris, 2007. – 129 p. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.coe.int/t/dg4/education/elp/elp-reg/Source/Publications/Goullier_Tools_EN.pdf. – Загол. з екрану. – Мова укр.

Актуальность статьи обусловлена реформированием подходов к организации учебного процесса, в результате которого возникают новые формы обучения, контроля и самоконтроля учеников, среди которых особое место занимает языковое портфолио. В статье сделан обзор последних отечественных и зарубежных исследований языкового портфолио как средства обеспечения качества образования, определены его основные структурные компоненты. Проанализированы главные цели и задачи языкового портфолио, охарактеризованы его виды. Кроме того, на основе практического опыта аргументировано необходимость использования этой технологии в обучении иностранному языку. Предложены рекомендации по работе с языковым портфолио.

Ключевые слова: языковое портфолио, самоконтроль, рефлексия, обучение иностранному языку.

The actuality of the given article is predetermined by reforming traditional approaches to educational process organization which results in the appearance of new forms of teaching, control and self-control. Language portfolio holds a special place among them. Hence, the article aims to outline the potential of language portfolio as a means of self-control in foreign language acquisition and describe methodological work with it. The article provides an overview of recent investigations of language portfolio as a means of education quality assurance, determines its main structural components. The principle goals and objectives of the language portfolio have been analyzed; its different types have been characterized. In addition, on the basis of practical experience the necessity to use this technology in foreign language teaching has been substantiated. The recommendations for working with the language portfolio have been suggested. It has been concluded that language portfolio as a means of self-control and reflective foreign language learning shows that its use enables the realization of personally-oriented teaching as well as realization of student's creativity and independence.

Key words: language portfolio, self-control, reflection, foreign language teaching.

УДК 37.013

РОЗВИТОК ШКІЛЬНОЇ ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ НА ЗАКАРПАТТІ В ПЕРІОД 1919-1939 Р.Р.

Депчинська Іветта Аттіліївна
м.Ужгород

Актуальність проблеми впливає із суперечностей, зокрема між усвідомленням значимості гуманітарної освіти в житті суспільства на теоретичному рівні (рівень філософських узагальнень, психологічних теорій, педагогічних концепцій) і недооцінкою її ролі на практиці. Мета дослідження полягала у розкритті сукупності чинників, що впливали на становлення шкільної гуманітарної освіти на Закарпатті в період 1919-1939 р.р. подальші розвідки пов'язані із аналізом тогочасних навчальних планів, програм, підручників, методичних видань, в яких відображено зміст шкільної гуманітарної освіти.

Ключові слова: гуманітарна освіта, школа, Закарпаття, Чехословацька республіка.

Сьогодні у середовищі освітян можна почути нарікання на "гуманітаризацію шкільної освіти". З одного боку, це зрозуміло, адже збільшення кількості предметів гуманітарного циклу супроводжується зменшенням числа годин на природничо наукові дисципліни. З іншого, йдеться про побоювання і песимістичні настрої за майбутнє суспільства, адже зростання числа "гуманітаріїв" веде до зменшення кількості фахівців технічної галузі, а без них дуже складно, навіть на побутовому рівні, про решту вже й годі казати.

Разом з тим, гуманітарна освіта покликана формувати світогляд особистості, на основі: розвитку знань про себе, суспільство, світ; формування досвіду емоційно-ціннісного ставлення до довкілля, в основі якого, насамперед, розуміння цінності (правильніше – безцінності) людського життя. Гуманітарне знання, яке покликане формувати моральність, людяність, милосердність відіграє доленосне значення у житті суспільства. Нехтування, перекручування,

зверхне ставлення до нього призводить до сумних, страшних (катастрофічних) наслідків. Події, що відбуваються сьогодні в країні на очах всього цивілізованого світу є тому підтвердженням.

Свого часу на Закарпатті в період Чехословацької республіки, коли склалися сприятливі умови для розвитку гуманітарної освіти, відбулося і стрімке піднесення усіх ланок суспільного життя. Саме цей поступ став визначальним у пробудженні національної самосвідомості закарпатців і подальшому проголошенні Карпатської України.

Розвиток змісту шкільної гуманітарної освіти 1919-1939 років на Закарпатті пов'язувався зі складними умовами формування громадянського суспільства Чехословаччини. Але, завдяки політиці демократичного уряду були створені сприятливі, хоча, в той же час, і складні умови для становлення української культури й освіти.

Загальні питання історії та розвитку освіти і школи Закарпаття розкрито у працях: В.Гомонная, А.Ігната, Б.Качура, М.Талапканича, Н.Товтин, В.Туряниць, В.Химинця.

Різним аспектам розвитку освіти і шкільництва Закарпаття в період 1919-1939 рр. присвячена численна кількість дисертаційних досліджень Серед них: Ілійчук Л.В. (природоохоронна діяльність учнів молодших класів), Кляп М.І. (педагогічна діяльність А.Волошина в 20-30х роках ХХ ст.), Кухта М.І. (виховний національний ідеал у шкільництві Закарпаття 20-30-х років ХХ ст.), Маляр Л.В. (вивчення творчості класиків української і зарубіжної літератури у школах Закарпаття), Марфинець Н.В. (літературне краєзнавство), Мочан Т.М. (естетичне виховання учнівської молоді в полікультурному середовищі); Мужичок В.О. (фізкультурно-спортивна робота в школах); Небесник І.І. (художня освіта

на Закарпатті), Розлуцька Г.М. (зміст шкільних підручників у полікультурному вихованні молодших школярів); Росул В.В. (тенденції розвитку школи та педагогічної думки Закарпаття), Саф'янюк З.Г. (реальна освіта на західноукраїнських землях); Сливка Л.В. (народні традиції у вихованні учнів початкових шкіл), Фізеші О.І. (виховна спрямованість змісту букварів в українських школах Закарпаття); Яцина О.Ф. (педагогічна й культурно-освітня діяльність товариства "Просвіта" на Закарпатті (1920-1939 рр.); Юрош О.М. (музичне виховання); П.М.Ходанича П.М. (педагогічна та освітньо-культурна діяльність українських письменників-емігрантів на Закарпатті в міжвоєнний період (1919 - 1939)), Т.Цибар Т. (естетичне виховання учнів середнього шкільного віку в полікультурному середовищі Закарпаття).

Але проблема шкільної гуманітарної освіти на Закарпатті в згадуваний період не розглядалася системно.

Таким чином її актуальність випливає із суперечностей: між усвідомленням значимості гуманітарної освіти в житті суспільства на теоретичному рівні (рівень філософських узагальнень, психологічних теорій, педагогічних концепцій) і недооцінкою її ролі на практиці; між технократичними установками щодо ставлення до гуманітарного знання як нескладного, і сутнісно гуманітарного знання, засвоєння якого передбачає сформованість чуття і почуття (навчитися "бачити" серцем складніше, ніж "осягти" розумом); потребою у модернізації процесу викладання гуманітарного знання, зміни підходів до методики його викладання та переважанням на практиці підходу, за якого майже відсутня різниця у викладанні природничо наукового та гуманітарного знання.

Мета дослідження полягає у розкритті сукупності чинників, що впливали на становлення шкільної гуманітарної освіти на Закарпатті в окреслений період.

Аналіз джерел з проблеми уможливило виокремлення сукупності чинників, що впливали на розвиток шкільної гуманітарної освіти Закарпаття в окреслений період: історико-культурні, соціально-політичні, соціально-культурні, матеріально-економічні.

Історично склалося так, що Закарпаття, майже після тисячолітнього панування угорців, все ж не втратило своєї самобутності, зберегло мову, яку пізніше називатимуть руською (не плутати з російською), або русинською. Починаючи з 1919 року відбуваються прогресивні зміни в усіх галузях народного господарства, шкільництві краю, в сфері політичних прав і свобод. А вже Підкарпатська Русь (тодішня назва Закарпаття) за Сен-Жерменською мирною угодою (вересень 1919 року) була включена до складу Чехословаччини, де створились нові умови як для розвитку економіки, народного господарства, так і розвитку освіти і культури тих національностей, що проживали на даній території: русинів-українців, чехів, словаків, німців, угорців, поляків, румун, євреїв та інших.

Чехословацький уряд та органи влади Підкарпатської Русі одержали тяжку спадщину на ниві освіти від колишньої австро-угорської влади, правління якої призвело до того, що в 1918 році із 517 народних шкіл (церковних і державних) на згадуваній території не було жодної з рідною мовою навчання [4].

Соціально-політичні умови розвитку освіти і шкільництва забезпечувалися демократичним устроєм Чехословаччини. Утворення Чехословацької республіки у жовтні 1918 року, включення до її складу Закарпаття у вересні 1919 року створили якісно нові умови для розвитку культури всіх народів країни. За конституцією 1920 року всі народи проголошувалися рівноправними і всі одержували широкі політичні права і нові можливості для розвитку матеріальної і духовної культури [1, с. 349].

Варто також відмітити, що розвиток освіти в досліджуваній період проходив під впливом різних політичних течій (москвофільство, українофільство, русофільство) та великої кількості політичних партій. Це накладало відбиток як

на зміст шкільних предметів так і на процес організації та реалізації змісту шкільної освіти.

Соціально-культурні особливості розвитку освіти і шкільництва обумовлені як станом загальної культури громадян, так і "мовним питанням".

На час утворення республіки чеський і німецький народи займали досить високий рівень розвитку загальної культури, на основі чого краще розвивалася освіта, література, мистецтво, архітектура. Все ж, Закарпаття в цьому плані дуже відставало від Чехії та навіть від Словаччини: економічна відсталість, нерозвиненість міст, відсутність інтелекції в потрібній кількості – все це складало труднощі в розвитку культури та освіти, зокрема, в 20-х роках.

Слід зауважити, що в 1919 році на Підкарпатській Русі було 70% неписьменних осіб, в той же час як уже в 1938 році – тільки 20%. Якщо в 1919 році в краї було всього біля 100 шкіл, то за роки першої Республіки було збудовано 160 нових шкіл, кожного року виходило біля 60 газет і журналів на російській та українській мовах. На кінець 30-х років серед молоді шкільного віку, таких, що не знали читати і писати було не більше 10 %, а серед дорослого населення – до 27% [2].

У літературі, що виходила до початку 90-х років, панувала думка про те, що уряд Чехословаччини свідомо і цілеспрямовано проводив на Закарпатті політику колоніального гноблення і чехізації русинів, угорців і румунів [1, с. 349].

Розвитку культури заважала і обстановка мовного питання. Спочатку чехословацький уряд офіційною мовою на Підкарпатській Русі проголосив чеську і народну руську мову. Створена урядом комісія з складу визначних вчених Академії наук винесла рішення про те, що народна мова русинів Підкарпатської Русі є частиною малоруської, тобто української мови [там само, с. 352]. А після передання повноважень автономного уряду Підкарпатської Русі другому кабінету під керівництвом А. Волошина у 1938 році, в краю сталися демократичні національні перетворення, дозволялося використання української мови.

На фоні загального соціально-культурного піднесення освіти в Підкарпатській Русі, все ж гострою була проблема забезпеченості шкіл педагогічними кадрами. Із 674 учителів шкіл Закарпаття лише 379 склали присягу служити чехословацькій владі, інші виїхали до Угорщини. Із загальної кількості вчителів 44% звільнилися. У Мукачеві звільнилися 36 учителів, у Берегові – 24, у Сваляві – 13, у Великому Березному – сім учителів. Ще гірше становище було в гімназіях. Тільки шість викладачів гімназій після першої світової війни дали згоду працювати в умовах чехословацького режиму. Із 110 гімназійних посад було зайнято лише шістьдесят дві" [2].

Варто також відмітити, що культура підкарпатських русинів початку ХХ століття співіснувала із культурами різних етносів. В тогочасних школах в одному класі могли навчатися діти різних національностей: русини, угорці, чехи, німці. Полікультурне виховання здійснювалось учителями на кожному уроці: формувало в учнів повагу до культурної своєрідності різних народів, етнічних груп, знання про моральні та духовні особливості.

Матеріально-економічні передумови розвитку освіти і шкільництва в окреслений період відображають стан шкільних приміщень, їх устаткування. Стосовно шкільних приміщень, то під час війни частина з них була зруйнована, окремі класи, а подекуди й цілі школи, приведені в непридатний стан, у результаті чого в 1923-1924 навчальному році не працювали 174 початкові школи і близько 25 тисяч дітей Верховини залишалися поза школою; 33% не відвідували початкової школи, тобто третина дітей росла неписьменною [4].

Перший шкільний референт на Підкарпатській Русі Йосиф Пешек (1919 р) про труднощі, які доводилось долати у процесі розбудови шкільної справи він писав наступне: "Недостаток шкільних приміщень на коли-

чество учениковъ, разбитыя войной школьныя зданія и школьныя помѣщенія разрушенныя временемъ, являются слѣдующимъ серьезнымъ недостаткомъ, который не будетъ долго отстраненъ, такъ какъ для этой цѣли для каждаго округа потребовалось бы не менее 20 миллионъ коронъ, т. е. около четверти миллиарда коронъ на всю П. Русь!" [3].

У гірських регіонах не вистачало шкільних приміщень і вчителів. Значна частина шкіл розміщала в звичайних селянських хатах. Та були випадки, як, наприклад, на Міжгірщині, коли навчання проходило лише в осінньо-весняні дні, на природі – під дубами чи смереками. Гірські села були розкидані по горах та пагорбах, до школи учням добиратися було важко. Діти масово не відвідували школи, успішність була низькою. Пропуски занять спричинялися і тяжким матеріальним становищем батьків. Діти не мали одягу і взуття для того, щоб відвідувати школу. А часом разом з батьками з 12-13 років йшли на заробітки. Частина населення, на жаль, ще не розуміла значення навчання дітей, і тому нерідко свідомо не відпускала їх до школи. Серед основних проблем освіти того часу було збереження здоров'я дітей, так як багато шкіл, класних приміщень не відповідали санітарно-гігієнічним вимогам, не вистачало вчителів, підручників, шкільного приладдя.

Чеський педагог О. Каднер характеризує школу Підкарпатської Русі початку ХХ відмічає: "Дуже бідне було в Уграх завжди шкільництво русинське. Русини не мали там ані одної рідної або середньої школи, діти їх ходили в школу взагалі найнедбаліше з усіх національностей угорських, кількість русинів у вищих школах була аж "смішно незначна", зате процент неграмотних був серед русинів найвищий ..., чому не треба дивуватись, коли зважимо, що для 42 тисяч дітей в 1909 році було там всього 72 учителі, а в 1910 році всього-на-всього 47 шкіл... Отже, зрозуміло, що

під час перепису населення в 1910 році із 346400 русинів 65 тисяч визнавало угорську мову як рідну" [2].

У 30-х роках держава збільшила фінансування розвитку шкіл. "...Лише на Закарпатті за рахунок цих коштів було споруджено 32 типових початкових і середніх шкіл, переважно в гірських районах. Ці школи прикрасили села і міста архітектурно, стали центрами навчально-методичної роботи" [1, с. 354]. Крім звичайних шкіл, в яких навчання проходило руською, українською і російською мовами, створювалися школи інших національностей. Їх кількість з угорською, німецькою, румунською та єврейською мовами зростала. В багатьох школах навчання проходило на кількох мовах.

Тогочасний уряд створював на Закарпатті також і чеські школи для зручності навчання дітей тих чехів, які були надіслані в Підкарпатську Русь для роботи. До чеських шкіл записувалися частина єврейських дітей і окремих русинських сімей. Навчання в чеських школах угорців, німців чи румун не відмічено. Звичайно, чеські урядовці не змушували русинів, євреїв, словаків чехізуватися. Але слід відмітити, що створювані ними школи, умови навчання в них (в кожній новій школі було гарне обладнання, працювали природничі та географічні кабінети, фізкультурні зали, читальні тощо) – безумовно сприяли цьому.

Таким чином, виокремлення сукупності передумов дозволило розкрити складне історико-культурне тло, на фоні якого здійснювався розвиток змісту шкільної освіти Закарпаття, в тому числі і гуманітарної.

Серед провідних чинників виокремлюються: історико-культурні, соціально-політичні, соціально-культурні, матеріально-економічні. Подальші розвідки пов'язані із аналізом тогочасних навчальних планів, програм, підручників, методичних видань, в яких відображено зміст шкільної гуманітарної освіти.

Література та джерела

1. Гранчак І. Нариси історії Закарпаття 1918-1945 рр./І.Гранчак, Е.Балагурій – Т. 2. – Ужгород, 1995. – 663 с
2. Освіта Чехословацької доби// Слово вчителя. – 2008.– 14 липня. – № 11. – С.7
3. Поповъ А.В. Карпаторусскіядостиженія. / Александръ Поповъ. –Мукачево: Карпатія, 1930. – 303 с.
4. Цибар Т.М. Естетичне виховання учнів середнього шкільного віку в полікультурному середовищі на Закарпатті (1919 – 1939 рр.): автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.01– "загальна педагогіка та історія педагогіки"/ Т.М.Цибар – Тернопіль, 2008. – 21 с.

Актуальность проблемы вытекает из противоречий, в частности между осознанием значимости гуманитарного образования в жизни общества на теоретическом уровне (уровень философских обобщений, психологических теорий, педагогических концепций) и недооценкой ее роли на практике. Цель исследования заключалась в раскрытии совокупности факторов, которые влияли на становление школьного гуманитарного образования на Закарпатье в период 1919-1939 г.г. Дальнейшие исследования связанные с анализом тогдашних учебных планов, программ, учебников, методических изданий, в которых отражено содержание школьного гуманитарного образования.

Ключевые слова: гуманитарное образование, школа, Закарпатье, Чехословацкая республика.

The actuality of the problem follows from the contradictions between the importance of humanitarian education in society theoretically and the underestimation of its role in practice. The aim of the study was to disclose the set of factors that influenced the formation of scholarship in Transcarpathia during its joining to the Czechoslovak Republic (1919-1939). At that time there was a rapid rise of all the levels of public life, there had been created favorable conditions for the development of humanitarian education. It should also be noted that the development of education in the period under consideration took place under various political movements (Moskophilism, Ukrainophilism, Russophilism) and a large number of political parties. It has imposed on the reflection on the content of school subjects and in the process of organizing and implementing school education content. The separation of set of preconditions has revealed the complex historical and cultural background, against which the development of school education content Transcarpathia, including humanitarian has been researched. Among the major factors we can distinguish: historical, cultural, social-political, social-cultural, material and economical. Further researches relate to the analysis of contemporary curricula, programmes, textbooks, methodological issues, reflecting the content of the school humanitarian education.

Key words: humanitarian education, school, Transcarpathia, Czechoslovak Republic.